

Stukje geschiedenis van de Wouw, van 1981 tot 1992

TER INFORMATIE VOOR ONZE KONTAKTVROUWEN,
kopie uit het boekje:

'OUDEREN EN UITKERINGSGERECHTIGDEN IN BEWEGING'

'Belangenorganisaties in kaart gebracht'

Door de vakgroep Algemene Sociale Wetenschappen van de
Rijksuniversiteit te Utrecht, faculteit der Sociale
Wetenschappen, pag 65, 1992, ISBN 90-62-302-9.

Wijze Oude Wijven/Wijze Oude Vrouwen (WOUW)

Temidden van de ouderenorganisaties en van vrouwenorganisaties bevindt zich een netwerk van vrouwen onder de naam WOUW. Ontevreden over de belangenbehartiging van de ouderenbonden en de positie van vrouwen in die organisaties, en aangemoedigd door de Nederlandse Federatie voor Bejaardenbeleid en elkaar, kwam in 1981 een groepje vrouwen in Nederland bijeen om zich over verbetering van haar positie te beraden.

Het resultaat was een afspraak om contacten te leggen met andere vrouwen in Nederland en zodoende een netwerk te vlechten van aanhangsters van de WOUW-filosofie, het WOUW-vlechtwerk. Inmiddels bestaat dat netwerk 11 jaar en ligt verspreid over heel Nederland.

Wouw is gericht op belangenbehartiging en vrouwenemancipatie, en biedt haar leden geen recreatieve of andere consumptieve activiteiten.

- **Organisatie**

WOUW staat voor Wijze Oude Wijven, maar wie dat al te cru vindt mag ook van Wijze Oude Vrouwen spreken. Bij WOUW-vrouwen staat het georganiseerd zijn niet voorop. Men noemt zichzelf een beweging van maatschappijkritische wijze oudere vrouwen. WOUW heeft geen politieke of godsdienstige achtergrond. Vrouwen die zich aangesproken voelen door de WOUW-filosofie kunnen zich aansluiten.

De structuur van WOUW is minimaal, en is het resultaat van een groeiproces. In 1983 werd een stichting opgericht om subsidie voor reiskostenvergoedingen aan te kunnen vragen. In 1985 werd daarnaast een vereniging opgericht, het WOUW-Vlechtwerk, om over een lijst te beschikken van vrouwen die het blad van het netwerk, WOUW-Nieuws, wilden ontvangen. De stichting dient uitsluitend om subsidies te ontvangen en wordt bestuurd door andere vrouwen dan het verenigingsbestuur. Het verenigingsbestuur bestaat uit vijf vrouwen, die op voordracht van het bestuur met instemming van de Algemene Ledenvergadering (ALV) gekozen worden tenzij er tegenkandidaten zijn. De vrouwen in het bestuur hebben alleen een praktisch ondersteunende taak in de vorm van het leggen van contacten tussen vrouwen met dezelfde belangstelling (voor zover bekend). Overige taken van het bestuur zijn het

voorbereiden van de WOUW-dagen, het beheren van de financiën en het toezicht houden op het verschijnen van WOUW-Nieuws. Binnen de kaders van de WOUW-doelstellingen zijn aangesloten vrouwen en groepen vrij om te doen wat hen goeddunkt. Die autonomie is per huishoudelijk reglement vastgelegd. Om slagvaardig en onafhankelijk te blijven, wil men de structuur ook zo beperkt mogelijk houden. In 1990 ontving WOUW de Joke Smit-prijs, juist omdat men niet geïnstitutionaliseerd is.

- **Bestaansmiddelen**

WOUW ontvangt een niet-structurele subsidie van de Directie Ouderenbeleid van het Ministerie van WVC (deze bedroeg de laatste keer fl 35.000,-), bestemd voor landelijke activiteiten zoals het organiseren van werk- en kennismakingsbijeenkomsten en van trainingen. Een deel van de kantoorinventaris is aangeschaft met een bijdrage van het Koningin Julianafonds. Het secretariaat is gevestigd op de bovenste verdieping van de woning van de secretaris. Verder wordt apart subsidie aangevraagd voor projecten, zoals het maken van de discussievideofilm *Wijs op Wei Oudere Vrouwen - Nieuwe Paden*.

Leden betalen minimaal tien gulden contributie per jaar, die gebruikt worden voor het uitbrengen van het kwartaalblad WOUW-Nieuws.

- **Participatie van leden in het vlechtwerk.**

Het WOUW-vlechtwerk heeft momenteel circa 1100 leden die het blad ontvangen. Daarvan is een groot deel waarschijnlijk sympathiserend lid en niet echt actief onder de naam WOUW. Aan de andere kant zijn er ook vrouwen die handelen volgens de WOUW-ideeën zonder lid te zijn. Actieve vrouwen hebben het vaak heel druk omdat ze in besturen van andere organisaties zitten, zoals een ouderenbond, een vrouwenorganisatie, een vrijwilligersorganisatie, een gezondheidscentrum of een bejaardenoord. Veel oudere vrouwen zijn, veelal samen met hun man, lid van een ouderenbond. Verder is het moeilijk inzicht in het ledenbestand te krijgen. Op het secretariaat zou men wel graag meer willen weten over de verschillende activiteiten die vrouwen in het land met elkaar opzetten, omdat men vrouwen dan gerichter met elkaar in contact zou kunnen brengen. Een oplossing hiervoor is er nog niet. Juist het losse verband en het onafhankelijke van WOUW-vrouwen spreekt immers zo aan.

Er zijn twee kennismakingsdagen per jaar voor alle vrouwen. Verder komen de contacten tot stand via WOUW-Nieuws en de contactvrouwen. WOUW-Nieuws informeert de leden over elkaars activiteiten, publicaties en bijeenkomsten, contacten met andere organisaties en dergelijke.

In elke provincie heeft WOUW tenminste één contactvrouw, in het totaal zijn er 42 contactvrouwen. Hun taak is het uitdragen van de WOUW-filosofie, door aanwezig te zijn met een standje op manifestaties, en telefoontjes en post van vrouwen uit de regio te beantwoorden.

Als een contactvrouw een groep wil vormen (tenminste 3 vrouwen) kan zij adressen krijgen van het secretariaat, maar een contactvrouw hoeft geen groep te hebben. Tenminste eenmaal per jaar wordt zij verwacht op één van de twee contactvrouwendagen, om kennis te maken en ervaringen uit te wisselen. Er verschijnt elk kwartaal een Heet van de Naaldbrief voor contactvrouwen, die wordt geschreven door de coördinator van de contactvrouwen.

WOUW vindt het erg belangrijk dat vrouwen werken aan deskundigheidsbevordering. Men

geeft wel aan wat voor cursussen en trainingen er mogelijk zijn maar vrouwen moeten zelf weten of ze daaraan mee willen doen. Onderlinge steun blijft een belangrijk element. Bij deskundigheid gaat het meestal niet om specifieke kennis, maar om strijdbaarheid en mondigheid, het bewust worden van eigen kunnen. Dat leren de meeste vrouwen vooral door een keer in actie te komen. Veel oudere vrouwen van nu hebben altijd beschermd 'binnen gezeten', gericht op gezin en huishouding. Onderling geven ze nu aan elkaar door dat ze meer kunnen en ze wellicht zelf denken, voor een zaal durven spreken of rechtstreeks contact met overheden en instellingen opnemen bijvoorbeeld.

- **Beleid en activiteiten**

In de statuten staan de volgende doelstellingen vermeld:

1. Het verkrijgen van meer invloed op en meer inspraak in de ontwikkelingen in de maatschappij voor 50+ vrouwen.
2. WOUW tracht dit te doen door:
 - a. onderlinge steun (bevorderen van saamhorigheid);
 - b. het geven van informatie (WOUW-kennismakingsdagen en WOUW-Nieuws);
 - c. het geven van voorlichting (lezingen, manifestaties en beurzen);
 - d. gebruikmaken van middelen van publiciteit (media).

De WOUW-filosofie behelst zowel een visie op de samenleving en de positie van de oudere vrouw daarin, als een manier van werken om daar iets aan te verbeteren. Vrouwen die zich aansluiten bij WOUW verzetten zich tegen regels en gewoonten die als klemmend en verouderd worden ervaren, en die veelal geënt zijn op mannelijk denken. Waar zij deze tegenkomen, of dat nu in de krant, een regeringsvoorstel, bij de dokter of binnen een ouderenbond is, laten zij dit weten. Het optreden van Keetje Ruizeveld is hen daarbij tot voorbeeld. Wars van allerlei formele Kanalen belde zij bijvoorbeeld de directeur van een bejaardenoord op om hem te vertellen wat er niet deugde, en bleef er achteraan zitten tot er wat veranderde. Om die mentaliteit te ontwikkelen is het belangrijk dat vrouwen elkaar ondersteunen en van elkaar leren. Dat is de belangrijkste functie van het netwerk. Aanzetten tot verandering doen vrouwen door in hun eigen omgeving en binnen andere organisaties en overlegstructuren aan de bel te trekken. WOUW-vrouwen worden getypeerd als onafhankelijke, kritische mensen met levenservaring, zij nemen een waakhondfunctie op zich, ze horzelen.

Veelvoorkomende aandachtsvelden van WOUW zijn gezondheidzorg, wonen, veiligheid, ouder worden, mantelzorg en onbetaalde arbeid. Twee zaken die momenteel erg in de belangstelling staan (en die ook in het Landelijk Platform Vrouwen 50+ veel aandacht krijgen) zijn: Beeldvorming Oudere Vrouwen, waar het erom gaat te laten zien dat oudere vrouwen niet zielig en zeurderig zijn en het in stand houden van sociale netwerken. Om de eenzaamheid te lijf te gaan moeten ouderen werk maken van hun 'horizontale' contacten in plaats van zich vast te klampen aan hun familie.

- **Betaalde en onbetaalde arbeid en vrijwilligerswerk**

Over de verhouding tussen betaald en onbetaald werk wordt door WOUW-vrouwen veel nagedacht. Hoewel men zich realiseert dat de grenzen tussen vrijwillige activiteiten en

betaalde arbeid niet eenvoudig te trekken zijn, is het blijkens artikelen in WOUW-Nieuws en volgens onze respondenten duidelijk, dat die grenzen met name in de zorgsector steeds vaker worden overschreden worden. Over de bereidheid om iets voor anderen te doen hoeft geen twijfel te bestaan, en zolang dat in de directe omgeving gebeurt mag dat mantelzorg heten. Mantelzorg moet wel ondersteund worden maar hoeft niet betaald te worden. Maar waar vrijwilligers door middel van een rooster gebonden worden aan een aantal uren en er zelfs contracten worden getekend is sprake van onbetaalde arbeid, waarmee een tekort aan betaald personeel wordt verdoezeld. Zo wordt in de zorgverlening van vrijwilligers geprofiteerd. Zij hebben geen inspraak in het beleid en de afspraken die worden gemaakt, en worden afgescheept met een fooi: een bloemetje of een kerstkrans. De onkostenvergoedingen zijn minimaal en soms onvoldoende. Zij krijgen weinig waardering voor hun werk, maar vrouwen zijn gemakkelijk over te halen met gevoelens: ze willen mensen die op hen rekenen niet in de steek laten. Velen gaan door tot ze echt niet meer kunnen of te oud bevonden worden, en dan wacht hen vaak een minimaal inkomen. Men ervaart dat als onrechtvaardig, temeer daar veel oudere vrouwen, die altijd voor de opvoeding van de kinderen en het huishouden hebben zorggedragen, zelf het idee hebben dat ze niks 'gedaan' hebben. En omdat leeftijd geregeld een argument is om vrouwen niet voor hetzelfde werk in een betaalde functie aan te stellen.

In de toekomst zal dat moeten veranderen. Mantelzorg wordt nu vaak ervaren als opgelegd, bij gebrek aan voorzieningen. Bovendien hebben steeds meer vrouwen een betaalde baan, en 'oma' kan niet overal voor op blijven draaien. Het zou een verbetering zijn wanneer er in de sociale wetgeving meer ruimte was om een behoorlijk bedrag bij te verdienen in een deeltijdbaan. De constructie Alpha-hulp wordt schandalig genoemd.

Binnen WOUW proberen vrouwen elkaar te doordringen van de kwaliteiten die oudere vrouwen bezitten en de noodzaak van een assertieve opstelling. Meer concreet is het idee om zelf actief aan de slag te gaan met de arbeidsbemiddeling voor oudere vrouwen.

- **Arbeidsbureaus voor en door oudere vrouwen**

Het idee ontstond in 1991. Veel oudere vrouwen doen zoals gezegd onbetaald werk, met name in de zorgsector. De financiële positie van deze vrouwen is vaak slecht en velen van hen zouden liever betaald werk doen. Om de kansen daarop te vergroten, is het nodig dat Arbeidsbureaus actiever optreden voor oudere vrouwen, hen bij de bemiddeling betrekken, en dat deze vrouwen leren uit te vinden hoe hun wensen, talenten en mogelijkheden af te stemmen.

Het idee werd een project dat zich nu in een aanloopfase bevindt. Er zijn vele contacten gelegd om de wens dat er actiever bemiddeld moet worden onder de aandacht te brengen. Zo vonden gesprekken plaats op de ministeries van SoZaWe en WVC en het CBA en werden er brieven geschreven aan RBA's. Daarnaast zijn er contacten gelegd met diverse organisaties van vrouwen, zoals met de FNV-Vrouwenbond, het Comité Vrouwen Blijven Eisen en het Landelijk Platform Vrouwen 50+, alsmede met het NIZW en de Associatie voor Betaalde en Onbetaalde Arbeid om te overleggen hoe één en ander het beste aangepakt kan worden. Veel is nog open. Het kan bij het aanzetten van andere organisaties blijven, maar wellicht komt er een eigen bemiddelingsbureau van en voor oudere vrouwen. Een Vrouw & Werkwinkel hoopt een cursusvaardigheid voor (her)intreding op de arbeidsmarkt' te gaan geven.

De gedachten gaan in eerste instantie uit naar betaald werk in de zorgsector, omdat men meent dat juist daar veel werk blijft liggen. Juist daar kunnen de levenservaring en de

praktische intelligentie van oudere vrouwen tot hun recht komen, terwijl veel daarvan nu verloren gaat, luidt de redenering. Maar andere sectoren worden niet uitgesloten.

- **Algemene Nabestaanden Wet**

Na het bekend worden van de voorgenomen wijzigingen in de Algemene Nabestaanden Wet (ANW) kwamen gezamenlijke protestacties op gang van onder meer de actiegroep Weduwen in de Kou, de FNV-Vrouwenbond, de ANBO en WOUW-vrouwen. De WOUW-vrouwen legden specifiek de nadruk op de gevolgen voor oudere vrouwen. Jongere vrouwen hebben immers meer kansen om weer in het arbeidsproces te komen.

Sommige WOUW-vrouwen die zelf van een bijstandsuitkering leven hadden moeite met de solidariteit voor de weduwen, omdat die het financieel vaak minder zwaar hebben dan gescheiden vrouwen. Voor anderen was het duidelijk dat er een andere wet moest komen, omdat men het niet redelijk acht dat iemand 30 jaar lang weduwe kan zijn en tot haar 65ste een uitkering op minimumloonniveau kan krijgen. Omdat de wijzigingen vooral voor mensen met een kleine bijbaan een flinke achteruitgang inhielden, heeft men zich er actief voor ingezet acceptabele wetswijzigingen tot stand te brengen.

- **Oudere vrouwenbeleid**

WOUW-vrouwen van het eerste uur waren ontevreden over de mate waarin de ouderenbonden aan belangenbehartiging deden, en over de conservatieve houding die daar veelal ten opzichte van vrouwen werd aangenomen. Een vrouw in het bestuur kreeg al gauw de rol van notuliste en koffiejuffrouw toegeschoven. WOUW benadrukt steeds de specifieke positie van oudere vrouwen. Binnen de ouderenbonden streeft WOUW naar emancipatie van vrouwen, binnen vrouwenorganisaties wordt aandacht gevraagd voor de verschillende belangen en problemen van oudere vrouwen ten opzichte van veel onafhankelijke, jongere vrouwen uit het 'pil-tijdperk'. WOUW-vrouwen lezen de ouderennota's die verschijnen kritisch na, en moeten de schrijvers ervan vaak wijzen op het ontbreken van een visie op de positie van de oudere vrouw, die veelal alleenstaand met een inkomen op minimumniveau is. Dat 'vergeten' is typerend voor de positie van oudere vrouwen: "De achterliggende kwestie is steeds weer dat er in deze samenleving zoveel vrouwen versukkelen, en dat ze een minimaal inkomen hebben, terwijl ze zoveel gedaan hebben".

- **Samenwerking en cliëntenparticipatie**

Formele banden met andere organisaties heeft WOUW niet, maar er wordt veel samen gedaan met anderen, zoals uit het bovenstaande al is gebleken. Op provinciaal en plaatselijk niveau participeren WOUW-vrouwen dikwijls in initiatieven waarin vrouwen van allerlei disciplines zitten, zoals bijvoorbeeld in de Initiatiefgroep Oudere Vrouwen Limburg (IOVL), en in seniorenraden. De meeste vrouwen in het Landelijk Platform Vrouwen 50+ zijn lid van WOUW.

Terwijl men mede door ervaringen binnen de ouderenbonden de bureaucratie die zoveel bestuurlijke circuits omgeeft binnen het eigen netwerk zorgvuldig probeert te mijden, weerhoudt dat WOUW er niet van oudere vrouwen op te roepen om te participeren in besturen, raden en commissies bij andere organisaties, instellingen en instanties. Daarin streeft men evenredige vertegenwoordiging na. Daarbij gaat het WOUW niet zozeer om de bewezen bestuurlijke kwaliteiten, maar om de allure van een WOUW-vrouw. WOUW wil niet de zoveelste organisatie zijn, maar de aandacht op de specifieke positie van oudere vrouwen vestigen. Door de resultaten van die inzet voelt men zich aangemoedigd om door te gaan.